

Pohjoismainen limisaumaveneperuskirja

Peruskirja pohjoismaisten limisaumaveneperinteiden vaalimiseksi.

Esitetty pohjoismaisessa limisaumavenekonferenssissa, Roskilde ja Holbaek, Tanska 21.-22.9.2023

Pohjoismainen ohjausryhmä pohjoismaisen limisaumaveneperinteen lisäämiseksi Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon on päättänyt seuraavanlaisesti:

Johdanto

- Pohjoismaiset limisaumaveneperinteet ovat oleellinen osa pohjoismaista kulttuuriperintöä, mukaan lukien alkuperäiskansat ja vähemmistöt.
- Pohjoismaisia limisaumaveneperinteitä on suojeltava elävänä kulttuuriperintönä.
- Suojelutoimenpiteiden on oltava linjassa Unescon yleissopimuksen aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta kanssa.
- Suojelutoimenpiteiden on oltava linjassa YK:n Agenda2030 -kestävän kehityksen toimintaohjelman kanssa.
- Pohjoismaisten limisaumaveneperinteiden suojelutoimenpiteet on toteutettava kestävyuden ja luonnonsuojelun kannalta parhaiden käytäntöjen mukaisesti.
- Osa pohjoismaisista limisaumaveneperinteistä on uhanalaista. Välittömät suojelutoimenpiteet tarvittavilla resursseilla ja tuella on laitettava käytäntöön.

Tavoite

Artikla 1 Tavoite

Peruskirjan tavoitteena on tukea pohjoismaisten limisaumaveneperinteiden suojelemista elävänä kulttuuriperintönä.

Artikla 2 Peruseriaatteet

Peruseriaatteet pohjoismaisten limisaumaveneperinteiden eteenpäin siirtämiseksi on suunniteltava pohjoismaisessa yhteistyössä. Periaatteiden on tuettava paikallisten limisaumaveneperinteiden suojelemista painottaen paikallista veneenrakennustaitoa sekä tietoa ja käytäntöjä limisaumaveneiden käytöstä.

Määritelmät

Artikla 3 Limisaumavene

Limisaumaveneiden rakentajilla on käytössä sama tekniikka koko alueella. Suhteellisen ohuet laudat kiinnitetään köliin ja keula- ja perävantaaseen ja limittäiset laudat yhdistetään metallisilla niiteillä, puutapeilla tai puun juurista valmistetuilla punoksilla. Veneen runkoa vahvistetaan ja stabiloidaan runkorakenteilla. Viimeistelyssä veneet suojataan lakalla tai muilla perinteisillä tuotteilla, kuten tervalla ja pellavaöljyllä. Tärkeä osa-alue on myös veneiden ylläpitoon liittyvä osaaminen. Nykyään, kuten ennenkin, veneen muoto määräytyy keskeisten mittojen, rakentajan silmän ja veneen suunnitellun käytön mukaan. Muotoon vaikuttavat myös rannikon ja eri merialueiden erityisolosuhteet ja vaadittava merikelpoisuus. Sopivan puuaineksen saatavuus on myös tärkeä tekijä, sillä veneenrakentajat monesti itse kaatavat ja sahaavat tarvittavan puutavaran.

Artikla 4 Aineeton kulttuuri ja elävä perintö

Pohjoismaiset limisaumaveneperinteet on ymmärrettävä aineettomana kulttuuriperintönä. Nämä elävät perinnöt ovat siirtyneet Pohjoismaissa sukupolvelta toiselle yli tuhansien vuosien ajan. Nämä perinteet ovat monimuotoisia ja sopeutuneet paikallisiin ympäristöihin ja käyttötarkoituksiin. Nykyään perinneveneenrakentajat, paikalliset järjestöt, museot, ammattikoulut ja muut yhteisöt ympäri Pohjoismaita jakavat tietoa veneiden rakentamisesta ja niiden käyttötarkoituksista, kuten matkoista, soutamisesta, purjehtimisesta, purjehduskilpailuista, kalastamisesta ja ympäristöystävällisistä ulkoilusta.

Artikla 5 Muu osaaminen

Sellaisten käsityöläisten tietotaito, jotka tekevät köysiä, purjeita, metalliosia, tervaa, hamppua, pellavaöljyä, työkaluja ja muita materiaaleja, joita tarvitaan limisaumaveneiden rakentamisessa ja ylläpidossa, ovat myös osa limisaumaveneperinteitä.

Artikla 6 Maantieteellinen sijainti ja laajuus

Vesistöihin liittyvät ympäristöt sisävesistä avomerelle, vuonoista saaristoihin, määrittävät niitä ihmisiä ja organisaatiota, jotka harjoittavat, järjestävät ja välittävät pohjoismaisia limisaumaveneperinteitä kaikkein laajimmassa merkityksessä. Nämä perinteen harjoittajat löytyvät Tanskasta, Färsaarilta, Suomesta, Islannista, Norjasta, Ruotsista ja Ahvenanmaalta. Saamelaisia ja kveeniläisiä perinteharjoittajia löytyy Suomen, Norjan ja Ruotsin arktisilta ja subarktisilta alueilta. Vaikka limisaumaveneitä käytetään ympäri aluetta, niiden rakentaminen ja kunnossapito keskittyvät lukuisiin telakoihin, venetaloihin, työpajoihin, veneiden säilytyskeskuksiin ja museoihin. Pohjoismaisia limisaumaveneperinteitä vastaavia veneperinteitä löytyy myös lähialueiden rannikoilta Baltian ja Pohjanmeren alueilta.

Artikla 7 Yksityiskohtainen määritelmä

Laaja määritelmä pohjoismaisista limisaumaveneperinteistä löytyy pohjoismaisten limisaumaveneperinteiden nimeämistiedostosta: ” UNESCO, 16.COM 8.b., section 1. Identification and definition of the element”.

Artikla 8 Perinteharjoittajat kulttuuriperinnön edustajina

Pohjoismaisiin limisaumaveneisiin liittyvää aineetonta kulttuuriperintöä ovat harjoittaneet ja siirtäneet eteenpäin perinteharjoittajat. Heillä on oikeus tunnustaa pohjoismaiset limisaumaveneet osaksi omaa kulttuuriperintöään. Tämän tulee olla lähtökohtana suojelutoimenpiteille.

Suojeleminen käytön kautta

Artikla 9 Suojeleminen käytön kautta

Pääperiaate perinteeseen liittyvän tiedon välittämisessä pohjoismaisista limisaumaveneistä on suojeleminen käytön kautta.

Artikla 10 Perinteinen tieto

Tietotaito pohjoismaisista limisaumaveneperinteistä on siirtynyt sukupolvelta toiselle. Tämä näkökulma muodostaa tulevan suojelutyön perustan. Mahdollisuuksien mukaan veneenrakennuksen ja veneiden käytön taidot tulee perustua perinteiseen paikalliseen tietoon.

Artikla 11 Markkinat

Perinnettä jatkaakseen veneenveistäjien on voitava elättää itsensä veneiden rakentamisella. Tämän vuoksi kaupallista toimintaa alalla tulisi kehittää ja tukea. Tämä peruskirja kannustaa edistämään hankkeita myynnin, markkinoinnin ja kunnossapidon saralla, edistäen näin limisaumaveneiden rakentamista ja niiden käyttöä.

Resurssit, tuki ja olosuhteet

Artikla 12 Resurssit, tuki ja olosuhteet

Parhaiden käytäntöjen varmistamiseksi limisaumaveneperinteiden edistämisessä on paikallisia yhteisöjä tuettava tarjoamalla hyviä resursseja, selkeitä rakenteita ja riittävää tukea. Tämän tulisi

myös sisältää erilaisia paikkoja oppimiseen, kuten venetelakoita, verstaita ja huoltoalueita, jotka luovat perustan tarvittavan tiedon, taitojen ja osaamisen hankkimiseen.

Artikla 13 Jäsenvaltiot ovat virallisesti vastuussa

Unescon yleissopimuksen aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta mukaan jäsenvaltiot pohjoismaissa ovat muodollisesti vastuussa tarvittavista toimenpiteistä paikallisen aineettoman kulttuuriperinnön suojelemiseksi. Suojeleminen tarkoittaa tässä yhteydessä sellaisia toimenpiteitä, jotka varmistavat pohjoismaisten limisaumaveneperinteiden elinvoimaisuuden, esimerkiksi tunnistamisen, tallentamisen, tutkimuksen, säilyttämisen, suojelemisen, edistämisen, vahvistamisen ja välittämisen kautta, erityisesti muodollisen ja epämuodollisen koulutuksen avulla. Heidän on tehtävä tämä osallistaen mahdollisimman laaja-alaisesti paikallisyhteisöjä, ryhmiä ja yksilöitä, jotka luovat ja ylläpitävät tietoa ja käytäntöjä pohjoismaisiin limisaumaveneisiin liittyen. Tämä koskee pohjoismaisia limisaumaveneperinteitä.

Artikla 14 Kiireellinen suojeleminen

Osa pohjoismaisesta limisaumaveneperinteestä on uhattuna. Välittömät toimenpiteet riittävillä resursseilla ja tuella on aloitettava heti, jotta täysimittainen ja asianmukainen suojeleminen voidaan varmistaa.

Artikla 15 Viralliset asiakirjat

Unescon yleissopimuksen aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta lisäksi, pohjoismainen limisaumaveneperuskirja pohjaa pohjoismaisten limisaumaveneperinteiden nimeämiseen Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon. Viite asiakirjaan: "Nordic clinker boat traditions, inscription, UNESCO, 16.COM 8.b"

Nämä kaksi dokumenttia, yleissopimus ja limisaumaveneperinteen nimeäminen, on ymmärrettävä virallisina asiakirjoina tulevassa työssä limisaumaveneperinteiden suojelemisen eteen.

Artikla 16 Pohjoismainen ja kansalliset suojelusuunnitelmat

Tämän peruskirjan säännöksiä on seurattava säännöllisillä suojelusuunnitelmissa sekä pohjoismaisella että kansallisilla tasoilla. Nämä suunnitelmat on laadittava noudattaen jäsenvaltioiden aikataulua Unescolle raportoinnissa. On tehtävä selväksi, millaisia toimenpiteitä ja ohjelmia on toteutettu. Tämä varmistaa pohjoismaisten limisaumaveneperinteiden asianmukaisen suojelun ja hallinnan vastuullisten viranomaisten ja yhteisöjen valvonnassa.

Seuraavat henkilöt ovat osallistuneet ohjausryhmän työhön tämän peruskirjan kirjoittamisessa:

Anders Bolmstedt (Föreningen Allmogebåtar, Ruotsi)
Astrid Olhagen (Ålands Skötsbånörening, Ahvenanmaa)
Fredrik Leijonhufvud (Skeppsholmens Folkhögskola, Ruotsi)
Heini Hátún (Färösaaret)
Johanna Björkholm (KulturÖsterbotten, Suomi)
Kirsten "Pipsen" Monrad Hansen (Han Herred Havbåde, Tanska)
Kristina Djurhus Christiansen (Nasjonalmuseet, Färösaaret)
Lars Leijon (Föreningen Allmogebåtar, Ruotsi)
Ove Stødle (Mearrasiida/Sjøsamisk kompetansenter, Norja/Saamenmaa)
Sami Uotinen (Suomen puuveneilijät, Suomi)
Sigurbjörg Árnadóttir (Vitafélagið-Íslensk strandmenning, Islanti)
Søren Nielsen (Vikingskibsmuseet, Tanska)
Tore Friis-Olsen (Forbundet KYSTEN, Norja)
Tove Aurdal Hjellnes, (Forbundet KYSTEN, Norja)
Ture Møller (Kystliv Holbæk, Tanska)

Tämä peruskirja on laadittu seuraavilla pohjoismaisilla kielillä: tanska, suomi, fääri, islanti, ruotsi, pohjoissaame ja norja. Peruskirja on myös käännetty englanniksi ja ranskaksi. Kaikilla versiolla on sama validiteetti.

5. syyskuuta 2023, Pohjoismainen ohjausryhmä pohjoismaisen limisaumaveneperinteen lisäämiseksi Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon.